

Učestalost i karakteristike bolesnika s psihijatrijskim dijagnozama u industrijskoj ambulanti RO »Mara« u Osijeku

Vesna Milas, Josip Milas i Nikola Mandić

Opća bolnica Osijek

Stručni rad
UDK 616.89-008

Prispjelo: 18. studenoga 1989.

S ciljem da se dobije uvid u stanje mentalnog zdravlja radnika Radne organizacije »Mara« — stilsko pletivo, Osijek, izvršeno je istraživanje učestalosti i karakteristika bolesnika s psihičkim tegobama među radnicima. Od 561 radnika, 104 imaju psihičke tegobe i određenu dijagnozu. Godišnje je evidentirano 4 % novooboljelih. Neurastenija je najčešća i javlja se u 18 bolesnika (za 5 godina). Osam posto KV radnika i 4,4 % NKV radnika godišnje je evidentirano zbog psihičkih smetnji. U dobi do 19 godina nema psihič-

kih bolesnika, ali od 40 do 49 godina ima 9 % bolesnika s psihičkim tegobama. U dobi od 50 do 59 godina ima 6,5 % od ukupnog broja psihičkih bolesnika. Zbog psihičkih smetnji radnici godišnje provode na bolovanju prosječno 400 dana. U dobi od 40 do 49 godina u prosjeku svaki radnik RO bude jedan dan u godini na bolovanju zbog psihičkih smetnji, a u dobi od 50 do 59 godina dva dana. KV radnici i oni sa SSS bili su zbog psihičkih smetnji 1471 dan na bolovanju (za 5 godina), a NKV 540 dana.

Ključne riječi: industrijska psihijatrija, liječnik opće prakse, neuroze, psihoze

Mnogi autori: Ridanović⁸, Stefanovski, Micev⁹, Peršić⁷, Sućur,^{11, 12} Maučević,⁶ i drugi — istraživali su i pisali o karakteristikama bolesnika sa psihičkim tegobama, o njihovoj učestalosti u industriji, te o ulozi liječnika pri rješavanju psihičkih problema radne populacije. Većina radnih organizacija ima svoje liječnike opće medicine, ali oni nemaju dovoljno vremena za rješavanje psihijatrijskih problema. Liječnik opće medicine u industrijskoj ambulanti trebao bi brinuti o ritmu rada, motiviranosti za rad, pratiti međuljudske odnose, stupanj opterećenosti radnika na pojedinim radnim operacijama, promjene ponašanja radnika, te međuzavisnost pojedinih radnih cjelina. Liječnik opće medicine trebao bi osigurati kontinuitet zaštite mentalnog zdravlja u radnoj organizaciji. On može vršiti sistematske psihijatrijske preglede i rano otkriti psihičke poremećaje. Veliku ulogu ima u podizanju zdravstvene kulture putem predavanja o mentalnoj higijeni.

S ciljem da se olakša prodor industrijske psihijatrije u radne organizacije, te da se naglasi važnost kontinuirane zaštite mentalnog zdravlja radne populacije, izvršeno je istraživanje učestalosti psihijatrijskih bolesti i karakteristika bolesnika u industrijskoj ambulanti radne organizacije »Mara« u Osijeku. Suvremeni način pristupa istraživanju, preveniranju, liječenju i rehabilitaciji mentalnih poremećaja nalaže brže prebacivanje odgovornosti za zaštitu mentalnog zdravlja na primarnu zdravstvenu zaštitu.¹¹

CILJ RADA

Cilj rada je nastojanje da se dode do uvida u mentalno zdravlje radnika u jednoj ordinaciji opće medicine i odredi učestalost javljanja radnika s psihičkim smetnjama liječniku, te karakteristike tih bolesnika.

Osim toga željelo se ustanoviti koliki je obim rada liječnika opće medicine u industrijskoj ambulanti.

METODE I ISPITANICI

Izvršena je retrospektivna analiza psihijatrijske kazuistike u ordinaciji opće medicine Radne organizacije »Mara« u Osijeku. Bolesnici koji su se javili zbog psihičkih tegoba liječniku u razdoblju od 1979. do 1983. godine analizirani su prema medicinskoj dokumentaciji, a dijagnoze su uzete prema devetoj reviziji (iz 1975. godine) Međunarodne klasifikacije bolesti, povreda i uzroka smrti (od šifre 290. do 319).

Za analizu su korišteni godišnji izvještaji Zdravstvene stanice i kadrovske evidencije. Sa deset radnika vođen je razgovor o stanju i zaštiti mentalnog zdravlja u ovoj radnoj organizaciji.

REZULTATI

Radna organizacija »Mara« proizvodi trikotažnu odjeću, te je po učinku treće poduzeće te vrste u Hrvatskoj. Zapošljava 561 radnika, od čega su 489 žene. Trideset i tri posto radnika je u dobnoj skupini od 30 do 39 godina. Odnos nekvalificiranih i kvalificiranih radnika je 1:1.

Istraživan je pobol radnika ove radne organizacije u razdoblju od 1979. do 1983. godine. Opći pobol približno je jednak pobolu u općoj populaciji. Radnici su posjećivali liječnika najviše zbog akutnih respiratornih bolesti, digestivnih i kardiovaskularnih poremećaja, te zbog smetnji s osjetilima. Tokom 5 godina obavljena su u ordinaciji opće medicine 5562 pregleda. Zbog psihičkih tegoba na pregled je došlo 413 bolesnika, što iznosi 7% od ukupnog broja.

TABLICA 1.

BROJ BOLESNIKA PREMA PSIHIJATRIJSKIM DIJAGNOZAMA

	depresivna	13
	reaktivna	10
Neuroza	konverzivna	11
	neurastenija	16
	ostale	47
Psihosomatski sindrom		3
Psihoza		4
Ukupno		104

U **tablici 1.** prikazane su osnovne psihijatrijske dijagnoze bolesnika kroz petogodišnje razdoblje. Psihijatrijsku dijagnozu imala su 104 bolesnika. Najveći postotak čine psihoneuroze (93%). Najveći broj bolesnika (36) javio se u ambulantu 1983. godine. Gledajući retrogradno broj bolesnika se smanjuje. Kao iznimku bilježimo 1979. godinu kada je bilo mnogo neurastenija i depresivnih neuroza. Najstrmija je krivulja rasta učestalosti depresivnih neuroza tokom vremena. U »Mari« je među NKV radnicima apsolutno najveći broj psihičkih poremećaja (48 radnika). Da bismo saznali o zahvaćenosti pojedinih obrazovnih struktura psihičkim poremećajima, morali smo apsolutan broj radnika određenog obrazovanja u RO »Mara« usporediti s ukupnim brojem radnika istog obrazovanja RO »Mare«.

Tablica 2. prikazuje postotak bolesnika pojedinih kvalifikacija obzirom na ukupni broj radnika istih kvalifikacija među kojima se ističe grupa VKV radnika sa 40% psihičkih bolesnika. Također je izvršena analiza bolesnika s psihičkim smetnjama obzirom na dob. Najviše bolesnika ima u dobi od 40 do 49 godina, a nešto manje od 30 do 39 godina. Najmanji broj oboljelih je bilo u dobi od 20 do 29 i 50 do 59 godina. Apsolutan broj bolesnika u pojedinoj dobnoj skupini ne govori puno; zbog toga je ispitan broj bolesnika određene dobne skupine (s psihijatrijskim tegobama) obzirom na ukupan broj radnika te dobi (**tablica 3**).

Trideset i dva posto psihičkih bolesnika je u dobi od 50 do 59 godina. Postotak radnika koji imaju psihičke smetnje opada što je dob manja (**tablica 4**).

Za pet godina radnici su zbog psihičkih smetnji bili na bolovanju 2011 dana. Najviše su s posla izostajali 1979. godine, a najviše su bolovali zbog konverzivnih neuroza, te zbog psihoza.

Na **tablici 5.** Mladi radnici (životne dobi od 20 do 29 godina) sve više izostaju s posla, a zatim radnici stari 40 do 49 godina, dok statistika pokazuje da sa posla najmanje izostaju radnici od 30 do 39 godina.

Tablica 6. prikazuje ukupan broj dana bolovanja bolesnika s psihičkim tegobama određene životne dobi, te broj dana bolovanja zbog psihičkih tegoba na jednog radnika određene dobi. Najveći broj dana bolovanja po jednom radniku odnosi se na dob od 50 do 59 godina. Također smo izvršili analizu bolovanja psihičkih bolesnika obzirom na kvalifikaciju radnika i zaključili da su kvalificirani radnici izostajali s posla više nego NKV radnici. U ciljanom govoru s deset radnika saznali smo da radnici imaju poteškoće zbog nesnalaženja na radnom mjestu, teško se adaptiraju na grupu, nepovjerljivi su prema okolini. Neki misle

TABLICA 2.

BROJ PSIHIIČKIH BOLESNIKA (U PSOTOCIMA) OBZIROM NA KVALIFIKACIJU

	NKV	KV	VKV	SSS
Psihički bolesnici	48	41	2	13
Ukupno radnika	229	222	5	101
Postotak bolesnih	22%	19%	40%	13%

TABLICA 3.

BROJ PSIHIIČKIH BOLESNIKA (U POSTOCIMA) PREMA DOBNIM SKUPINAMA

Životna dob	do 19	20–29	30–39	40–49	50–59
Broj psihičkih bolesnika	—	11	34	48	11
Ukupan broj radnika	2	184	187	153	35
Postotak psihičkih bolesnika	—	6	19	31	32

TABLICA 4.

BOLOVANJA PREMA PSIHIJATRIJSKIM DIJAGNOZAMA (U DANIMA) U RAZDOBLJU OD 1979. DO 1983. GODINE

Godina	1979.	1980.	1981.	1982.	1983.	Ukupno
depresivna		67	11	62	18	158
reaktivna	31	1	—	—	—	32
Neuroza konverzivna	24	218	1	209	235	687
neurastenija	54	20	211	17	3	305
ostale	2	39	26	129	137	333
Psihosomatski sindrom	—	—	1	1	1	3
Psihoza	395	4	—	1	93	493
Ukupno	506	349	250	419	487	2011

TABLICA 5.

BOLOVANJA (U DANIMA) PREMA ŽIVOTNOJ DOBI U RAZDOBLJU 1979–1983. GODINE

Godine	1979.	1980.	1981.	1982.	1983.	Ukupno
20–29	23	186	2	124	275	610
30–39	4	2	15	156	93	270
40–49	385	147	38	120	107	797
50–59	94	14	195	19	12	334
Ukupno	506	349	250	419	487	2011

TABLICA 6.

BOLOVANJA ZBOG PSIHIIČKIH TEGOBA (U DANIMA) NA UKUPAN BROJ RADNIKA ODREĐENE ŽIVOTNE DOBI

Godine starosti	20–29	30–39	40–49	50–59
Broj radnika s psihičkim tegobama	11	34	48	11
Bolovanja zbog psihičkih tegoba	610	270	797	334
Ukupan broj radnika	184	187	153	35
Bolovanja zbog psihičkih tegoba po 1 oboljelom	56	8	17	30
Bolovanja zbog psihičkih smetnji na svakog pojedinog radnika	33	1,4	5,2	9,5

da bi o tome trebalo izvjestiti direktora. Za umor, iscrpljenost, glavobolju, pojačano znojenje i napetost — razloge nalaze u organskim bolestima pa se ipak obraćaju liječniku.

Kroz razgovor sa zdravstvenim osobljem saznali smo da ambulanta ove Radne organizacije radi 3 sata dnevno i da se u njoj obavljaju uglavnom terapijske intervencije. Primijećeno je da radnici imaju problema u vezi s adaptacijom na poslu, kao i u vezi s komuniciranjem, no te pojave nisu takvog intenziteta da bi zabrinjavale. Stoga bi sve strukture Radne organizacije trebale poduzeti niz aktivnosti u cilju prevencije duševnih poremećaja, kako oni ne bi postali značajan problem u ovoj Radnoj organizaciji.

RASPRAVA

Opći pobol radnika u ovoj Radnoj organizaciji približno je jednak pobolu u općoj populaciji. Za 5 godina dijagnosticirana su 104 bolesnika s psihičkim problemima. Najviše ima neurastenija. S nejasnim psihičkim tegobama ima dosta bolesnika, što je razumljivo obzirom na kompleksnost psihičkih i socijalnih faktora koji sudjeluju u etiologiji i fenomenologiji duševnih poremećaja.

Psihozu ima 0,14 promila od ukupnog broja radnika što je manje nego u ostaloj populaciji. Četiri posto radnika ove Radne organizacije su psihički bolesnici. U populaciji je taj broj veći te iznosi 10%.¹⁰ Veliki je broj neurastenija zato što mnoga radna mjesta uključuju sintezu senzornih i sintetičkih funkcija CNS-a.¹ U Radnoj organizaciji nije evidentiran niti jedan slučaj narkomanije, niti bolesti ovisnosti. Porast psihičkih tegoba 1979. godine mogao bi se objasniti fenomenima koji prate prinudnu upravu. Iz tablice 2. vidi se da je rizik nastanka psihičkog poremećaja veći što je kvalifikacija radnika veća. Tablica 3. pokazuje da postotak psihičkih bolesnika raste s godinama starosti. To govori u prilog činjenici da sumacijom mikrotraume iz okoline dolazi do ispoljavanja psihičkih poremećaja.^{2,3} Sve psihoze spadaju u dob 40 do 49 godina. Neke od njih sigurno su u vezi s klimakterijem, jer se vidi da su bolesnici s psihozom najviše izostajali s posla 1979. godine. Egzogeni faktori (fenomeni koji prate prinudnu upravu) vjerojatno su uvjetovali egzacerbaciju njihovih tegoba.^{4,5}

Kad se isključe psihotična stanja, bolovanja zbog psihičkih smetnji postaju beznačajna. Prema rezultatima ovog istraživanja zaključeno je da mentalni poremećaji nisu značajan problem u ovoj Radnoj organizaciji. Dobna skupina od 30 do 39 godina psihički je najstabilnija. Razdoblje od 20 do 29 godina je specifično, jer tada mnoge žene zasnivaju svoju obitelj, te postaju trudnice ili majke. U životnoj dobi od 50 do 59 godina povišen je opći pobol radnika, pa tako i onih sa psihičkim smetnjama, jer svijest o starenju dovodi često do depresivnih stanja,⁶ tako da 30% radnika te dobi ima psihičke smetnje (u petogodišnjem

periodu). Nismo našli dovoljno argumenata kojima bismo otkrili zašto s posla (zbog psihičkih smetnji) više izostaju KV radnici.

ZAKLJUČCI

1. Problematika duševnog zdravlja u ovoj Radnoj organizaciji nije evidentirana kao društveni problem. Zbog psihičkih tegoba liječniku opće medicine javlja se 4% radnika, što je manje od očekivanog.

2. Psihički poremećaji u ovoj Radnoj organizaciji promatrani su kroz razdoblje od 5 godina; oni su na petom mjestu po učestalosti javljanja radnika liječniku; najučestalije su psihoneuroze, a evidentirana su 4 psihotična bolesnika.

3. Problemi vezani uz ekonomsku nestabilnost radne organizacije imaju reperkusiju na pojavu i učestalost psihičkih poremećaja.

4. KV radnici, i to u dobi 50 do 59 godina, najčešće se javljaju liječniku zbog psihičkih tegoba.

5. Rezultati istraživanja govore da bi trebalo vršiti istraživanja psihičkih problema i u drugim radnim organizacijama, kako bi se komparativnom studijom mogli bolje uočiti psihički problemi ove Radne organizacije koji nisu evidentirani u ovom radu.

6. Iako psihički poremećaji nisu evidentirani kao veliki zdravstveni problem, tek bi dublje studije strukture i odnosa unutar radne organizacije mogle pokazati da li radnici ovog kolektiva imaju manje psihičkih smetnji nego ostali, ili se oni zbog takvih smetnji uopće ne javljaju liječniku.

LITERATURA

1. *Bettleheim S.* Neuroza, Medicinska enciklopedija, svezak IV, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1969; 728–40.
2. *Bettleheim S.* Psihosomska oboljenja. Medicinska enciklopedija, svezak V, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1970; 845–6.
3. *Jurgić J, Molnar.* Utjecaj društveno-ekonomskih uvjeta na psihopatološku sliku depresivnih stanja. Soc Psih 1977; 5:329–32.
4. *Lopašić K.* Psihijatrija. Medicinska knjiga Beograd—Zagreb, 1965; 152–9.
5. *Mihovilović M.* Produžena terapija psihoza i mogućnost profilakse. Odabrana poglavlja iz psihijatrije za liječnike opće medicine, Zagreb, 1974; 227–30.
6. *Muačević V, Peršić N, Sils A, Kecmanović D.* Etiopatogeneza psihičkih poremećaja u involuciji. Soc Psih 1981; 9:9–10.
7. *Peršić N.* Preostala radna sposobnost i invalidnost mentalnih bolesnika. Odabrana poglavlja iz psihijatrije za liječnike opće medicine, Zagreb, 1974; 143.
8. *Ridanović S.* Zašto ne i industrijska psihijatrija? Soc Psih 1983; 11:211–20.
9. *Stefanovski S, Micev M.* Utjecaj okoline na mentalno zdravlje. Odabrana poglavlja iz psihijatrije za liječnike opće medicine, Zagreb, 1974; 29–31.
10. *Stojiljković S.* Psihijatrija sa medicinskom psihologijom, Medicinska knjiga Beograd—Zagreb, 1981; 159–63, 285.
11. *Sučur M.* Uloga tima opće medicine u zaštiti mentalnog zdravlja. Katedra za opću medicinu i primarnu zdravstvenu zaštitu, Zagreb, 1984; 5.
12. *Sučur M.* Uloga primarne zdravstvene zaštite duševnog zdravlja u kontekstu Zakona o zaštiti i zdravstvenom osiguranju. Škola narodnog zdravlja »Andrija Stampar«, Zagreb, 1982.

Abstract

FREQUENCY AND CHARACTERISTICS OF THE PATIENTS WITH PSYCHIATRIC DIAGNOSIS IN THE SURGERY OF THE FIRM »MARA« — STYLISH WEAVING IN OSIJEK

Vesna Milas, Josip Milas and Nikola Mandić

Osijek General Hospital

In order to get insight into the mental health of the people employed in the firm »Mara« — Stylish Weaving in Osijek, a research was carried out, investigating the frequency and characteristics of psychological disorders among the employed. Out of 561 employees, 104 have psychological disturbances and a certain diagnosis. There are 4 % of new patients registered per year. The most frequent diagnosis is neu-

rasthenia, appearing in 18 cases within 5 years. Psychological disorders were registered in 8 % of the qualified and 4.4 % of the unqualified workers per year. Nine percent of the patients were aged 40 – 49 years and 6.5 % 50 – 59 years. There were no psychiatric patients younger than 19. On the average, workers spent 400 days a year on sick-leave due to psychiatric diagnosis (one day a year in the age group 40 – 49 and two days in the group 50 – 59 years). Due to psychological disorders, qualified workers and the employees with intermediate specialist training spent 1471 days within 5 years on sick-leave. The rate for the unqualified workers is 540 days.

Key words: community psychiatry, general practitioner, neuroses, psychoses

Received: November 18th, 1988